



La fi del mite alemany

El model econòmic alemany ha estat un referent per a bona part d'Europa durant anys. Els efectes de la caiguda del mur de Berlín, però, demostren que com a referent ja no serveix, i per exemple l'atur ha crescut sense que ningú hi hagi trobat una explicació.

A principis d'aquest any els teletips escupien una notícia que va passar gairebé desapercebuda a la majoria de mitjans de comunicació: els salaris nets dels treballadors alemanys, en termes reals, van baixar el 1997 respecte l'any anterior. Podria semblar una dada estadística més, si no fos perquè es tracta del primer cop que passa una cosa així en la història de la República Federal d'Alemanya, és a dir, des del 1949.

Aquesta és potser una de les principals claus per a entendre el gran enigma de l'economia alemanya d'avui dia: com pot ser que el país més ric de la Unió Europea, el més tecnificat i amb les multinacionals més potents, pateixi una taxa d'atur com no es veia des dels turbulents anys trenta? Durant dè-

cadés, el model econòmic alemany va ser un referent per a molta gent, però sobretot per a les esquerres europees. Encara a finals dels anys vuitanta, quan es propagaven les tesis de la moderació salarial i l'acomiadament lliure, Alemanya era la demostració que es podien crear llocs de treball i ser competitiu amb salaris alts i un estat del benestar envejable.

Però, des de principis dels noranta, i especialment des de la caiguda del mur de Berlín, aquest referent ja no serveix. L'atur ha anat creixent sense que ningú hagi donat una explicació convincent de les seves causes. L'alt cost de la unificació sembla una explicació massa simplista, perquè, de la màtixa manca que incrementa costos i ha provocat reconversions massives, també ha servit per a in-

jectar molta activitat econòmica lligada a la reconstrucció del país.

Hi ha un altre motiu no tan explícit, que molts alemanys només diuen en veu baixa: la caiguda del mur va fer desaparèixer la por dels empresaris a l'amenaça del "socialisme real", i els van envalentir per replantejar de cap a peus el model d'"economia social de mercat" vigent des del 1949. En poques paraules, havia arribat l'hora de rebaixar salaris i frenar l'estat del benestar.

El canvi decisiu va començar al 1993, un cop passada l'eufòria col·lectiva dels primers noranta, i Helmut Kohl va encetar la polèmica amb la seva cèlebre frase: "Alemanya no és un parc d'atraccions".

Kohl atacava, en principi, els abusos del sistema (com els bal-

ARXIU / EFE



Els treballadors de Mercedes-Benz es manifesten davant la factoria de l'empresa a Stuttgart. Als anys noranta, aquesta corporació ha construït, per primera vegada, una fàbrica fora d'Alemanya.



aris a càrrec de la Seguretat Social), però s'intuïa alguna cosa més. Entre tant, ni l'SPD ni els poderosos sindicats van saber reaccionar a temps. A les eleccions del 1994, el feble candidat Rudolph Scharping anava pregonant una forta pujada d'impostos a les classes mitjanes i altes, mentre que els sindicats mantenien en els seus estatuts la idea marxista que els interessos del capital són contraris als dels treballadors.

I això que, des de la banda empresarial, ja s'havien donat alguns signes inquietants: per exemple, BMW i Mercedes Benz estaven construint, per primer cop en la seva història, fàbriques fóra d'Alemanya, i no precisament en un país en desenvolupament. Ho feien als Estats Units, amb salaris més baixos i nul·la sindicació. Això, per no parlar de les múltiples inversions fetes per tot tipus d'empreses en els països de l'Est.

Es clar que, també en aquella època, un altre gegant de l'automòbil havia donat un senyal en sentit contrari per superar els problemes a Alemanya. Es tractava de Volkswagen, que va signar un pacte amb els treballadors per superar la forta crisi de producció amb una jornada de quatre dies la setmana i més flexibilitat. Així, la fàbrica de Wolfsburg va salvar milers de llocs de treball. Un dels artífexs d'aquest pacte va ser el representant de l'accionista majoritari de la companyia, l'estat federat de la Baixa Saxònia, on es troba Wolfsburg. I aquest representant es deia, i encara es diu, Gerhard Schröder, president del *land*.

Des d'aleshores ha plogut molt a Alemanya. A mesura que anaven plovent milers de nous aturats, les posicions sindicals i de l'SPD s'han anat flexibilitzant. Al novembre del 96, per exemple, els sindicats van canviar els seus estatuts a favor de l'economia de mercat. Era gairebé al mateix temps que un estudi de la patronal alemanya preveia que les empreses crearien 300.000 llocs de treball fins a l'any 1999... però únicament a l'estranger.

I és que els empresaris volien més flexibilitat encara, i s'ous més

ARXIU / EFE



Els salaris nets dels treballadors alemanys van baixar l'any 1997 per primera vegada des del 1949.

moderats. Tornem així al principi d'aquest article, a les dades dels salaris del 1997, que mostren finalment una caiguda real dels salaris. I, per la banda de la flexibilitat, cal recordar també que el 97, segons un informe del Ministeri de Treball, els convenis col·lectius han estat "més flexibles que mai" (es preveuen fins i tot rebaixes del 10% del salari si cau la producció).

Però, malgrat aquest acostament entre empresaris i treballadors, Alemanya segueix en taxes rècord d'atur, i aquest s'ha convertit en el tema estrella de la campanya electoral.

Ara, les receptes del candidat Schröder en el camp econòmic són les següents:

Ideologia econòmica: Fa tres

anys, Schröder va dir allò que "no hi ha una política econòmica de dretes ni d'esquerres, sinó una política econòmica moderna". La frase li va costar a Schröder el càrrec que aleshores tenia de portaveu econòmic del SPD. Ara, ell és el candidat, i prefereix definir-se com representant "del mig", contrari a "demonitzar" els gerents d'empresa. Ans al contrari, a ell li agrada mostrar-se com a "*polític-manager*" (com ha demostrat a Volkswagen), tot i que sense renegar mai dels seus orígens humils. Amb tot, els últims dies de la campanya ha esquenanyat una mica més el seu discurs.

Flexibilitat laboral: Segons Schröder, és una de les claus per superar l'atur. Pensa que així es pot augmentar la productivitat, i això hauria de permetre un increment dels salaris i per tant de la demanda interna. Ha criticat públicament les 35 hores que impulsen els francesos, perquè diu que només farien anar pitjor les empreses. Curiosament, l'acord de VW del 1994 va ser un precedent de les 35 hores, tot i que ell prefereix considerar-lo com un exemple de flexibilitat, de treballar menys quan no hi ha feina. A l'empresa de pneumàtics Continental, en canvi, va proposar treballar més hores per salvar la companyia.

Reducció de costos laborals: Schröder mai s'hi ha mostrat en contra, com qualsevol gestor d'empresa, però no ho considera prioritari. En tot cas, ha de ser la mateixa flexibilitat la que faciliti la reducció de costos.

Reforma fiscal: També per aquesta via es volen reduir els costos laborals amb incentius fiscals a la creació de llocs de treball. Sobre el conjunt de la fiscalitat, l'SPD accepta la rebaixa de l'impost de societats, del 45% al 35%. I, pel que fa a l'IRPF, proposa rebaixar el marginal del 53% al 47%, i també els trams mitjans i baixos. Tot plegat, és una proposta semblant a la de Kohl, cosa de la qual Schröder no se n'ha amagat. En tot cas, la gran diferència amb la CDU és

Theo Waigel, actual ministre de Finances. Pel que fa als fons estructurals de la UE, no es pot esperar que Schröder adopti una posició força diferent de les dures amenaces de Waigel.

EDUARD SANJUAN

Apuntalant la bastida

Blair perd gas, Jospin aguanta i Schroeder encara no és a dalt. Cadascun d'ells corrent cap a ports diferents bo i tenint en compte conceptes i accents diversos i societats de perfils ben destacats. Però tots ells creient que disposen d'una "raó històrica" que els fa sentir segurs, amb un cert grau d'invulnerabilitat i conscients de trepitjar territoris comuns en aquesta Europa de final de segle. La Gran Bretanya, França i Alemanya –amb permís de Helmut Kohl– connectades a una mateixa longitud d'ona per encarar el pròxim mil·lenni. Tot i que puguin emfasitzar la pràctica política nacional –un programa electoral en el cas de Schröder– en tal o tal terreny, tots tres parteixen d'una argumentació bàsica que, de moment, els fa actuar amb aquesta certesa gairebé determinista: l'asfíxia del model i de la proposta de creixement capitalista posats en marxa just després de caure el mur de Berlín.

La triomfal tendència liquidacionista de l'estat i els

cants entusiastes al mercat com a regulador de tot i com a únic reequilibrador social i territorial s'ha estavellat contra una realitat plena de milions d'exclusos. Mai no hi havia hagut a Europa una fractura social tan profunda. La socialdemocràcia europea tracta ara de reparar les ferides més sagnants. Blair s'estima més de parlar de l'estat com d'un gran revitalitzador de l'individu, Jospin accentua la funció dels poders públics com a reguladors imprescindibles del capital financer, mesquí i salvatge, i Schröder vol restaurar el tros d'estat que Kohl ha anat desfent en perjudici de jubilats i d'assalariats malalts, alhora que posa un ull en les propostes de Blair sobre la desocupació juvenil. Visions diverses des d'una mateixa perspectiva: atemperar aquests nous temps de precarietat, insolidaritat i de manifesta inseguretat en el futur.

Tres països motors d'Europa, tres polítics per a tractar d'impedir la ruptura social. Però n'hi haurà prou d'apuntalar la bastida?

ARXIU / EFE

ARXIU / EFE

ARXIU / EFE



Tony Blair, Lionel Jospin i Gerard Schröder parteixen de la certesa que el model econòmic imposat després de la caiguda del mur de Berlín està esgotat. La tendència liquidacionista de l'estat ha entropessat amb milions d'exclusos.

que la reforma no acabi provocant una caiguda en els diners de què disposa l'estat. És potser per això, pel temor a nous impostos, que en els últims mesos la patronal alemanya ha canviat la seva original simpatia pel "gestor" Schröder per una oposició explícita.

Pacte per l'ocupació: Sense massa concrecions, Schröder parla d'un pla per crear 100.000 llocs de treball per a joves. Però, en canvi, s'ha oposat a la idea de l'SPD de penalitzar les empreses que no contractin un mínim d'aprenents.

Els crítics del candidat recorden que en el seu *land*, on fa anys que governa, l'atur és el més alt de tota l'Alemanya Occidental.

Estat del benestar: Vol "corregir" les retallades al sistema adoptades els últims anys per Kohl, però no s'hi ha mostrat mai gaire explícit. En conjunt, prefereix parlar de "justícia" (així, a seques) més que fer una gran defensa de l'estat del benestar.

Europa: Vol acostar la Gran Bretanya i el seu amic Tony Blair

a l'eix franco-alemany. Per la banda que més ens toca als països mediterranis, els ajuts dels fons estructurals, no es pot esperar cap millora respecte a les dures amenaces de Theo Waigel, l'actual ministre de Finances. Només cal recordar el paper de Schorder-Volkswagen en la crisi de Seat, on sempre primaren els interessos dels treballadors de Wolfsburg-Baixa Saxònia per sobre dels de la Zona Franca a Catalunya.

Albert Closas